

KNJIŽNICA DOMINIKANSKOG SAMOSTANA CRKVE SV. PETRA STARI GRAD NA OTOKU HVARU

(Izvješće)

Dana 13. travnja 2010. godine, na zahtjev Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu posjetila sam, kao voditeljica matične službe Sveučilišne knjižnice u Splitu Dominikanski samostan crkve sv. Petra u Starom Gradu na otoku Hvaru.

Brigu o samostanu, knjižnici, arhivu i muzejskoj zbirci vodi njegov jedini stanovnik, padre Mario Marinov. Iako obnovljen prije 20-ak godina, samostan je danas u lošem stanju uslijed vidljive vlage u zidovima. Nedaće samostana odražavaju se i na prostor knjižnice, muzejske zbirke i arhiva.

Za današnji izgled i stanje knjižnice zaslužna je gđa. Zlata Ančić Morović, profesorica likovnog odgoja. Gotovo deset godina, bez ikakve naknade, u teškim uvjetima vlage i bez grijanja, uređivala je knjižnicu. Rezultat njezinoga radu su: četiri knjige inventara (tri za knjige i jedna za periodiku), katalog knjiga i časopisa te novi smještaj građe na police. Do tada, građa je bila pohranjena u kutijama. Knjige je na police složila kronološki i po temama.

U tri inventarne knjige upisala je 13.627 svezaka knjiga a u četvrtu 84 naslova periodike. Knjige je započela inventarizirati 23. studenoga 1998. Treću knjigu inventara završila je 2004. godine. Inventarne knjige je modificirala te ih je uz redovite, obogatila i dodatnim podacima. U postojeću rubriku „Dobavljač“ redovito je navodila izdavača pojedine publikacije. U rubriku „Napomena“ navodila je predmetnice, odn. sadržaj knjige (pravo, teologija, povijest, duhovna glazba, literatura itd.). U rubriku „Vrijednost“ navodila je podatke o tome je li knjiga duplikat, je li oštećena i vrstu oštećenja, ex libris i vrstu (potpis, pečat, naljepnica), vrstu uveza (posebno ako je pergamenski), prištampana i privezana djela, knjige čiji su naslovi i atribucije (zbog nedostatka naslovne stranice i/ili drugih oštećenja) izvedeni iz predgovora, teksta, kolofona i sl.

Signature je strukturirala na način uobičajen u samostanskim knjižnicama: broj ormara (u ovom slučaju blokova metalnih polica) rimskim brojem, redni broj police unutar bloka slovom abecede i redni broj knjige na pojedinoj polici arapskim brojem.

Svaka knjiga označena je s dva pečata: četvrtastim s natpisom „Dominikanski samostan Stari Grad-Knjižnica, Br. inven., Struka“ koji se stavlja na dva mjesta u knjizi te okruglim, s natpisom „Dominikanski samostan Stari Grad-Knjižnica“.

Knjige je i katalogizirala. U kataložni ormarić s 24 ladice uloženi su zeleni kartoni (9,5 cm x 13,5 cm) s tiskanim rubrikama koje je popunjavala pisaćim strojem. Rubrike su sljedeće:

pisac, naslov djela, mjesto i godina, naklada, grupa (misli se na sadržaj knjige), signatura i opaska.

U fondu se čuvaju 34 knjiga iz XVI. stoljeća (vidi popis) 94 knjige iz XVII. stoljeća, veći broj knjiga iz XVIII. i XIX. stoljeća te najnovija građa. Uz djela crkvenih pisaca, u knjižnici su pohranjene i knjige iz prava, književnosti, povijesti, glazbe itd. Uz djela stranih izdavača u knjižnici je i bogata zbirka dalmatike i kroatike iz XVIII. i XIX. stoljeća.

Popisana je i periodika, časopisi hrvatskih i drugih izdavača.. Mogu se izdvojiti sljedeći naslovi: „Gospina krunica“, Split 1897, 1908-1937; „Hrvatska straža“, Rijeka-Split, 1909-1916; „Bogoslovska smotra“, Zagreb, 1916-1932. godine. Naslovi nisu kompletirani što umanjuje vrijednost ove zbirke.

U samostanu se čuvaju i tri inkunabule.¹ Izložene su, zajedno s kantualima s konca XIV. stoljeća, starim zemljopisnim kartama i iluminiranim rukopisima u muzejskom postavu samostana. Samostan posjeduje i bogati arhiv (s najstarijim dokumentima iz 1610., spisima obitelji Hektorović, Botteri, Petra Kunčića) koji je također inventariziran i fascikuliran.

Samostan sv. Petra danas je izrazito vlažni prostor. Posebno je teško stanje u arhivu, knjižnici i u muzejskom postavu gdje se čuva najvrednija pisana i tiskana građa ali i djela poput Tintoretova raspeća, dar Petra Hektorovića.

Padre Marinov nabavio je za knjižnicu aparat za odvlaživanje prostora. Za kišnih dana, u aparatu se svakoga dana nađe i do sedam litara vode. Pod u knjižnice je kameni, u razini zemlje, s jednim, s prozorima i ulaznim vratima koja vode u klaustar. Površina knjižnice je oko 50 m². Kretanje po knjižnici je otežano jer je razmak između blokova polica mali (oko 40 cm) a police su osim uz zidove smještene i po sredini prostorije. Iz knjižnice se ulazi i u refektorij pa bi se tu mogli odvijati poslovi vezani uz buduće preseljenje knjižnice.

Zabrinjava stanje pojedinih publikacija. Sve su vlažne, na pojedinima su se pojavili prvi znakovi plijesni a neke su zahvaćene i aktivnom crvotočinom. Mnoge publikacije imaju i fizička oštećenja. Suprotno očekivanjima, knjige nisu prašnjave a sudeći prema tragovima, bile su tretirane i nekim sredstvom za zaštitu od nametnika (bijeli prah, možda DDT).

U tijeku je adaptacija samostanskog prostora u prizemlju za novu knjižnicu, arhiv i čitaonicu. Prema procjeni padre Marinova, radovi će biti gotovi za godinu dana. Prema dosada urađenome (betonska ploča, pojačani pod, prozorski otvori) dade se zaključiti da će novi prostor knjižnice biti suh, svijetao i zračan prostor, s posebno izdvojenim i osiguranim prostorijama za stariju građu i arhiv. Postoje planovi o razvijanju kulturnog centra u samostanu s građom koju bi se davala na korištenje građanima i znanstvenicima i o zapošljavanju dipl. knjižničara.

Fond knjižnice, arhiva, tiskane i rukopisne građe u muzejskoj zbirci Dominikanskog samostana sv. Petra Mučenika u Starom Gradu na Hvaru vrijednosti su od nacionalnoga značenja. Procjenjujem to na temelju pojedinih cjelina (knjige) koje su u knjižnicu dospjele darom uglednih starogradskih obitelji (Spalatin, Botteri, Ljubić) te na temelju vrijednih samostanskih inkunabula, knjiga uglednih stranih izdavača iz XVI. i XVII. stoljeća

(Manuzio, Giunta, Elzevier, Sessa, Ferri), vrijedne zbirke dalmatike, rijetkosti u muzejskoj zbirci (vidi monografiju samostana) te arhiva čija građa svjedoči o povijesti Staroga Grada. Zato svu pisanu i tiskanu građu u samostanu, bez obzira na to u kojoj se zbirci nalazila treba registrirati kao kulturno dobro, odnosno kao baštinsku zbirku.

U postupku zaštite pomoć dipl. knjižničara i konzervatora bit će neophodna. Očekuje se da će prije preseljenja u novi prostor knjige osušiti, osloboditi nametnika i plijesni te restaurirati oštećene i nagrizenе stranice i uveze. Očekuje se da će dipl. knjižničari imati važnu ulogu u premještanju i rasporedu fonda u novi prostor buduće, polujavne knjižnice kao i u izboru knjižničnoga namještaja, imajući u vidu visoki stupanj zaštite koji će trebati organizirati za najvrjedniju građu.

Pitanje javnosti ove, samostanske knjižnice trebat će posebno procijeniti i planirati. Prilikom određivanja kako će ona javno poslovati s obzirom na staru i rijetku građu koju posjeduje trebat će se voditi *Pravilnikom o zaštiti knjižne građe*. Na jednaki način trebat će odrediti i uvjete pod kojima će građa ubuduće biti izložena javnosti.

Samostan je 2006. godine objavio monografiju „Dominikanski samostan sv. Petra Mučenika u Starom Gradu na Hvaru“ urednika Maria Marinova.

U Splitu, 10. svibnja 2010.

Voditeljica Službe za istraživanje i razvoj Sveučilišne
knjižnice u Splitu
mr. sc. Dubravka Dujmović

Napomena: Moje napomene o plijesnima treba uzeti s određenom rezervom jer nisam stručna za njihovu identifikaciju.

POPIS PUBLIKACIJA IZ XVI. STOLJEĆA

(izrađen prema samostanskim knjigama inventara; provjeren, popravljen i/ili dopunjen prema podacima iz OPAC-a svjetskih knjižnica)

1. <TERENTIUS Afer, Publius>

Il Terentio latino, <comentato in lingua toscana>, e ridotto a la sua vera latinita, ... da Giouanni Fabrini da Fighine fiorentino... - In Vinegia : appresso Giouambattista Sessa, e fratelli, 1575.

Signatura: III i 22

2. PEPIN, Guillaume

Sermonum ad sacros Euangelium sensus explicandos... - Venetiis : ex Ioannis Antonij Bertani typographeio, 1592.

Signatura: IV g 1

Blagi počeci plijesni.

3. PEREZ DE VALDIVIA, Diego

Auuertimenti spirituali, <per tutti quelli, che specialmente si sono dedicati al seruitio di Dio...>. - In Fiorenza : per Filippo Giunti, 1592.

Signatura: IV g 2

Crvotočina, početne plijesni

4. VOLPE, Marcello

Praxis iudicialis fori ecclesiatici.< in qua variae conclusiones, nedum iuxta iuris communis dispositionem...>. - Venetiis : apud Baba, 1556.

Signatura: IV e 18

Oštećen uvez

5. SAILLY, Thomas

<Thesaurus> litaniarum ac orationum <sacer>... . - Bruxellae : <ex officina Rutgeri Velpii>, 1598.

Signatura: IV g 5

Amaterska restauracija, počeci izraženije plijesni.

6. MUSSI, Pietro Domenico

Formularium instrumentorum <egregii causidici > D. Petri Dominici de Mussis.. Opus aureum et perutile...<cui adiectus est ... index ...> - Venetiis : apud Franciscum Bindonum, 1559.

Signatura: XXIX e 9

Crvotočina, blagi počeci plijesni

7. MANUZIO, Aldo

Eleganze insieme con la copia della lingua toscana, <e latina, scielte da Aldo Manuzio>. - In Venetia : <Aldo Manuzio>, 1575.

Signatura: XXIX f 15

Blagi počeci plijesni. egregii causidici D. Petri Dominici de Mussis

8. <VASARI, Giorgio>

<Le vite de' piu eccellenti pittori, scultori e architettori>. - In Firenze : appresso i Giunti, 1568.

Signatura: XXI b 56

Bilješke na marginama. Nedostaje naslovna i početne stranice. Knjiga počinje s portretom i tekstom o Leonardu da Vinciju.

9. DIAS, Filippe

R.P.F. Philippi Diez Lusitani, ... Conciones Quadruplices. Quae a dominica septuagesimae <vsque ad sacrum Dominicae Resurrectionis Festum>. - Venetiis : apud Dominicum de Farris, 1589.

Signatura: XXIX e 20

10. SALUSTIUS Crispus, Caius

C. Sallustii Crispi Catilina seu Bellum Catilinarium... - Lugd. Batavorum : ex officina Elzeviriana, 1634.

Signatura: XXIX i 6

Tragovi crne plijesni

11. DU CHOUL, Guillaume

Discorso della religione antica de Romani,< insieme vn'altro>...- In Lione : appresso Guglielmo Rouillio, 1569.

Ilustracije.

Signatura: XXIX g 7

Fizička oštećenja, tragovi crvotočine i plijesni.

12. SPERONI, Sperone

Orationi del sig. Speron Speroni <dottor et caualier padouano>. - In Venetia : presso Ruberto Meietti, ad instantia di Paulo Meieti, 1596.

Signatura: XXIX g 12

Ex libris: Botteri

13. RAZZI, Serafino

Giardino d'esempi, o vero Fiori delle vite de i santi. – Venezia : <s.n.>, 1597.

Signatura: XXIX h 10

Nedostaje naslovna stranica. Bez omota. Početni tragovi plijesni.

14. LUIS de Granada

Tutte l'opere del R.P.F. Luigi di Granata <dell'ordine di S. Domenico>... <E questo e il primo
|-terzo fiore della nostra> ghirlanda spirituale. - In Vinegia : appresso Gabriel Giolito de'
Ferrari, <1575-1577>.

Signatura: XXIX i 3

Crvotočina. Plijesni.

15. HUGO RIPELINUS Argentoratensis

Compendium theologiae veritatis, B. Alberti Magni <Ratisponensis episcopi>...<Cum
scholijs vtilissimis, per R.P.F. > Seraphynum Caponi e Porrecta, ... editis. - Venetiis : apud
Ioan. Antonium Rampazetum, 1588.

Signatura: XXIX i 5

Plijesni. Blage crvotočine.

16. MANUZIO, Aldo

Locutioni dell'epistole di Cicerone scielte da Aldo Manutio... . - In Venetia : Aldo Manuzio,
1575.

Privez:

MANUZIO, Aldo

Eleganze insieme con la copia della lingua toscana, e latina scielte da Aldo Manutio - In
Venetia : appresso Alessandro Griffio, 1581.

Tragovi plijesni.

Privez:

<VIVES, Juan Luis>

Flores Italici, ac Latini sermonis...<ex hortis exercitationis Ioannis Ludouici Viuis excerpti>
. - Venetiis : ex Officina Valgrisiana, 1575.

Signatura: XXIX h 9

17. BARLETTA, Gabriele

Sermonum celeberrimi Sacrae <Scripturae professoris, fr. Gabrielis Barletae ordinis>... . - Venetiis : apud Valerium Bonellum, 1585.

Signatura: XXIX h 5

Ex libris: Botteri

18. JACOBUS de Voragine

Sermones quadragesimales <eximii doctoris, fratris Iacobi de Voragine...> . - Venetiis : ex officina Ioannis Baptistae Somaschi, 1575.

Signatura: XXIX h 7

Fizička oštećenja. Početne plijesni.

Ex libris: fra Albino da Citta Vecchia

19. FLAVIUS Josephus

De Antiquitatibus ac de bello Judaico Iosephi <Iudei historiographi viri>... anno salutis nostra MDX die XXX mensis octobris. – Venetis : <s.n.>, 1510.

Signatura: XXIX g 1

Bez naslovne stranice, podatci uzeti sa zadnje stranice. Početne plijesni.

Ex libris: Spalatini

20. AUGUSTINUS, Aurelius , sanctus

Ennarationes in Psalmos mysticos...Tomi octavi pars prima ...<Cum indice rerum & sententiarum locupletissimo>. - <Lugduni> : apud Sebastianum Honoratum, <1571 ?>

Signatura: IV g 4

Blagi tragovi crvotočine, plijesni.

21. MYNSINGERUS, Joachimus von Frundeck

<Institutionum giustituzia spire nemetum, calendar. Decemb. Artius christiano> . - <S.I.> : <s.n.>, 1553.

Signatura: XXIX g 5

Bez naslovne stranice i drugih podataka.

Početne plijesni.

22. <ARISTOTELES>

Metaphysica Aris. duplicis translationis cum expositione Diui Thome Aquinatis <: per quem diligenter visa recognita erroribusque purgata per ... fratrem Bartholomeum de Spina Pisanum> . - Venetiis : <s.n.>, 1518.

Signatura: XXIX g 3

Omotna stranica je nezaštićena pergamena s rukom pisanim tekstom. Aktivna crvotočina, plijesni.

23. SPERONI, Speron

Dialoghi di m. Speron Speroni. Nuouamente ristampati & con molta diligenza riueduti & corretti. – In Venetia : per Francesco Lorenzini da Turino, 1560.

Signatura: XXIX f 16

Razvijene plijesni.

Ex libris: Per uso de figli di duo Pietro Politeo- Lesina 1775. U dominikansku knjižnicu knjiga je stigla donacijom Botteri.

24. PIOTTO, Giovanni Battista

Tractatus de in litem iurando, sive aurea, et solennis repetitio. – Venetiis : s.n., 1583.

Signatura: XXIX f 14

Blagi počeci plijesni.

25. CARTARI, Vincenzo ; Antonius Verderius

Imagines Deorum Qui Ab Antiquis Colebantur. – Lugdumi : Bartolemaeum Honoratium, 1581.

Signatura: XXIX e 15

Razvijene plijesni.

26. TRUXILLO, Thomae de

Conciones quadruplices quadragesimales. – <Venetiis : apud Damianum Zenaru>, 1591.

Signatura: IV g 3

Knjiga je bez omota i naslovne stranice.

Crvotočina, plijesni.

27. GRANATESE, Ludovico

R.P.F. Ludovico Granatense Theologiae professore, Monaco Dominicano : silva locorum qui frequenter. - Venetiis : apud Bernardum Iuntas, 1586.

Signatura: XXIX e 13

Aktivna crvotočina

28. BARONIO SORANO, Cesare

<Martyrologium Romanum, ad novam kalendarii>... Tractatio de Martyrologio Romano. – Romae : <s.l.>, 1584.

Signatura: III h 18

“Podatci o knjizi preuzeti iz predgovora.”

Aktivna crvotočina

29. THOMAS AQUINAS, sanctus

<Summa totius theologiae s. Thomae de Aquino doctoris angelici ... Cum commentarijs, et opusculis r.d.d. Thomae de Vio Caietani ... >. – 3 sv. - <S.l.> : <s.n.>, <s.a.>

Bez naslovne stranice.

Privez:

HUNNAEUS, Augustin

Axiomata de sacramentis ecclesiae... . – Louany : <s.n.>, 1569.

Signatura: III d 5

Velika oštećenja uslijed crvotočine.

30. THOMAS AQUINAS, sanctus

Salvatore <cum elucidationibus formalibus...> ... - Venetiis : apud Franciscum de Franciscis Senensem (apud Iuntas???), 1596.

Signatura: IV a 7

Crvotočina

31. EYMERICH, Nicolas

Directorium Inquisitorum... - Romae : in aedibus pop rom, 1578.

Signatura: IV a 6

Crvotočina

32. ALBERTO DA PADOVA

< Alberti Patavini Augustiniani eremitaе, doctoris Parisien. praeconum omnium, suo tempore, facile principis, In Euangelia quadragesimalia vtilissimae conciones>. - Thaurini : in aedibus Petri Pauli Porri Chalcotypi in excudendis sacris libris diligentissimo mirabilis nostro , XVIII Aprilis 1527.

Signatura: III d 6

Nedostaje naslovna stranica. U inventarnoj knjizi naslov proizveden iz teksta (Sermones feriales et dominicales), u ovom opisu iz doslovno preuzetih podataka o izdavaču.

Crvotočina.

33. <DOARD ?>

Nicolaus Campanus doctrina et moribus. – Lugdunni : <s.n.>, 1565.

Signatura: II e 5

Nedovoljno podataka..

¹ INKUNABULE kako ih je popisala i u monografiji o samostanu objavila Zlata A. Morović :

1. Nicolaus de Lyra Postila super totam biblicam. – Venecija, 1488.
2. Johannes Marchesinus Memorectus super biblicam. – Venecija, 1485.
3. Aurelius Augustinus De civitate dei. – Bazel, 1489.

RUKOPIS NA PERGAMENI:

1. Statutta venerandi capituli alme aquileiense ecclesie. - 1464.